

Gemeente van Christus,

Sinds kort hebben we elke dinsdagavond een psalm-meditatie bijeenkomst op Westerhûs.

We zijn van plan om in ongeveer twee jaar tijd het hele psalmboek door te werken.

Afgelopen dinsdag was Psalm 2 aan de beurt. Die hoort traditioneel thuis in de dienst van Kerstnacht, maar wordt daar maar zelden gezongen, omdat de melodie onbekend is.

Een lied dat gaat over de machthebbers op deze aarde, die zich roeren. En die in hun honger naar macht in opstand komen tegen "God en zijn gezalfde zoon."

De Christelijke traditie heeft in deze zoon van God Jezus herkend.

Machthebbers die zich roeren, en zich aan God noch gebod wensen te houden, - daar weten we alles van, in onze tijd. Toch sprak deze psalm de aanwezigen totaal niet aan. Dat kwam door het Godsbeeld dat erin bezongen wordt: een toornige God! Aan wie "bevend hulde gebracht moet worden."

En ook het beeld van Zijn gezalfde zoon streek ons tegen de haren in: een messias die eerbied wil en die bij het geringste in woede ontvlamt.

Het enige vers dat mij in principe aansprak, was het laatste: "Gelukkig wie schuilen bij Hem."

Ja, - maar bij déze toornige God en zijn licht ontvlambare zoon zou ik niet graag willen schuilen.

Onberekenbaar zijn ze, allebei. Ze jagen angst aan. En dat kan toch niet de bedoeling zijn.

Ook niet als je je realiseert dat deze woorden gericht zijn tegen machtswellustelingen die lak hebben aan alles wat met gerechtigheid en liefde en vrede te maken heeft.

In onze evangeliëlezing wordt een heel andere taal gesproken. Worden totaal andere beelden geschetst van God en zijn zoon. Hier gaat het niet om het aanjagen van angst en beven. Maar juist om het verdrijven daarvan. Hier gaat het om een volstrekt andere relatie tussen God en ons, tussen Jezus en ons. Een die gekenmerkt wordt door geborgenheid. Thuiskomen. Tot jezelf komen. Zoals een goede herder zijn schapen, nadat ze zich aan het groene gras tegoed hebben gedaan, veilig naar de geborgenheid van een warme stal leidt, zo kan Jezus mensen in spiritueel opzicht leiden naar grazige weiden, waar ze krachten kunnen opdoen. Tot zichzelf kunnen komen. En tot God. Tot bloei komen. Tot hun bestemming raken.

Geborgenheid en thuiskomen.... In - en dóór alle woeligheid en gebrokenheid van ons menselijke bestaan heen.

Tijdens de kerkelijke opleiding liep ik een aantal maanden stage bij ds. van de Waal. Hij was destijds predikant van de Dorpskerk in Haren. Ik heb veel van hem geleerd.

Op een dag waren we op weg naar een uitvaart, toen hij me vertelde over een voorval dat hij niet al te lang daarvoor had meegemaakt: "ik ging voor in de uitvaartdienst van een oude vrouw. Haar man was al langere tijd aan het dementeren. Hij zat in zijn rolstoel, op de eerste rij in de kerk.

Tijdens het eerste deel van de dienst was hij stil. Toen kwamen we bij de schriftlezing aan. Ik zei: "Ik lees met u Psalm 23: De Heer is mijn herder." Direct zette de man in. En zong - in z'n eentje - alle vijf coupletten van gezang 14. Zonder één fout. Het was muistil in de kerk.

"Ik geloof dat ik geen preek meer hoeft te houden, zei ik. We hebben daarna nog samen gebeden."

Sommige verhalen blijven je een leven lang bij. Voor mij is dit er één van. Omdat het zo ontroerend illustreert waarom het in wezen gaat, in dit verhaal over de goede herder.

Er kan heel veel van jouw beleving wegvallen, tijdens je leven. Heel rigoureuus in het ontluisterende proces van dementie. Of door schokkende gebeurtenissen die je meemaakt. Gebeurtenissen waardoor oude Gods beelden in elkaar storten. Oude geloofszekerheden wegvallen.

Het kan ook gebeuren door nieuwe inzichten die je opdoet. Het Godsbeeld van Psalm 2 valt van z'n sokkel; je kunt er niks meer mee. Gelukkig komt er iets anders voor terug, soms.

Maar bepaalde overtuigingen of gevoelens kunnen de tand des tijds doorstaan. Ze hebben zich diep op de bodem van je ziel genesteld. Ze doorstaan de stormen des tijds. De stormen in je eigen leven.

En schenken je een - door alles heen - een gevoel van geborgenheid. Van thuiskomen.

Voor veel gelovigen gaat dat op voor het beeld van De goede herder.

Wat roept dit beeld bij jou op? Waar, hoe raakt het jou? Ik kan uiteraard niet voor jou antwoorden. Ik kan er alleen vanuit mijn eigen beleving iets over zeggen. De kern van deze lezing zit voor mijn gevoel in vers 14: "Ik ben de goede herder. Ik ken mijn schapen en mijn schapen kennen mij, zoals de Vader mij kent en ik de Vader ken..."

"Ik ken jou", zegt Jezus. Tegen mij. Hoe kent hij mij? Rondom het overlijden van Huub Oosterhuis werd een van zijn bekendste teksten weer vaak gezongen: Ken je mij?

Ken je mij? ....

Ben jij de enige voor wiens ogen / niets is verborgen van mijn naaktheid?

Kun jij heet hebben, als niemand anders / dat ik geen licht geef, niet warm ben,

Dat ik niet mooi ben, niet veel/ dat geen bron ontspringt in mijn diepte,

Dat ik alleen dit gezicht heb,/ geen ander.

Ben ik door jou, zonder schaamte, gezien, genomen, door niemand minder?

"Ik ken jou", zegt Jezus tegen al zijn volgelingen. Tegen jou. "Ik ken je, in je naaktheid". Dat wil zeggen: in al je kwetsbaarheid, je feilbaarheid. Je onzekerheden. Je angsten.

Ik zie door je maskers heen. En ik neem jou zoals je bent....

Hoe kón Jezus dat? Als enige, om met Oosterhuis te spreken.

Hoe kon hij met zulke liefdevolle ogen naar mensen kijken?

Omdat hij zelf ervaren heeft hoe God de Vader hém kent.

Een gewaarwording, die tot diep zijn ziel tot hem doordrong, tijdens zijn doop in de Jordaan. Ik geloof vast dat dat een van de allerbelangrijkste momenten van zijn leven is geweest.

Een gewaarwording van geborgenheid, van thuiskomen, van gedragen worden, die door de evangelisten verbeeld wordt door een duif die uit de hemel neerdaalt en een hemelse stem die zegt: Jij bent mijn geliefde kind. In jou heb ik welbehagen.

Dat is wat toch waar elk kind - onbewust vaak - naar op zoek is. Dat je vader of moeder dat tegen je zegt. En uit alles laat blijken dat het zo is: ik hou zoveel van jou! Je bent prachtig!. Het is zó goed dat jij er bent!

Het is in mijn beleving precies deze gewaarwording die Jezus zelf heeft ervaren en die hij vervolgens aan mensen wil doorgeven. Mensen die vaak als schapen zonder herder rondwalen in deze wereld.

Ik las afgelopen week dat schapen - in tegenstelling tot bijvoorbeeld geiten - dieren zijn die zelf de weg naar huis nooit terug kunnen vinden.

Zo dwalen er, denk ik, zeker in deze tijd, heel wat mensen rond, die zelf de weg naar huis niet goed kunnen vinden. Die niet weten hoe ze moeten thuiskomen. In zichzelf.

Dat is van alle tijden, uiteraard. Ook in Jezus' tijd was dat zo.

Hij kon, misschien niet als enige, maar wel als geen ander, mensen thuis laten komen. Thuis bij zichzelf. Bij God. Die twee vallen denk ik in wezen heel mooi samen.

Hij kon zó luisteren naar anderen, met hen in gesprek gaan. Met jÓu in gesprek gaan. Op zoek naar jouw dromen. Jouw verlangens. Jouw hoop, je (teleurgestelde) verwachtingen. Zó, dat je je hele ziel als het ware voor hem blootlegt. En "omdat Hij wist wat er in mensen omging", zoals we elders in het evangelie kunnen lezen, kon hij al die ervaringen en gevoelens naar boven halen. En ze in een nieuw licht zetten. Een weg wijzen om te gaan. In de overtuiging dat alles wat je nodig hebt om jouw weg door het leven te gaan, in jouzelf aanwezig is. Alleen "zitten er soms stenen voor en kun je er niet bij", om Etty Hillesum nog maar eens te citeren.

Ja,- het ligt voor de hand dat je je, als je deze tekst uit het Johannes-evangelie hoort, herkent in een van die schapen. Maar je kunt je óók herkennen in die goede herder. Dat kan in hele kleine, alledaagse dingen. Situaties

waarin je iemand van angst bevrijdt. Iets van geborgenheid schenkt. Iemand laat thuiskomen. Ik besluit met een herinnering van een van de grootste schrijvers aller tijden: Fjodor Dostojevski. Ik heb het al eens eerder verteld, maar doe het graag nog een keer.

Een schijnbaar onbetekenende ervaring uit zijn kindertijd. De herinnering eraan komt bij hem naar boven, als hij vier jaar moet doorbrengen in een strafkamp in Siberië. De tsar vond bepaalde opvattingen van deze grote geest blijkbaar bedreigend en wilde hem, in ieder geval voor een paar jaar, uit de weg hebben. Rusland kent wat dat betreft een lange traditie die tot op de dag van vandaag geldt.

Voor een fijnzinnig mens als Dostojevski was het leven tussen de andere veroordeelden – rovers, dieven, moordenaars, mensen die amper of niet konden lezen of schrijven, met wie hij geen enkel contact had – extra zwaar.

In zijn “Dagboek van een schrijver” vertelt hij hoe op tweede Paasdag ineens een herinnering aan zijn kindertijd boven komt: als klein ventje loopt hij over de akker van een van de lijfeigenen van zijn vader, een eenvoudige boer die Marei heet. Die lijfeigenschap verschilde niet veel van wat wij slavernij noemen.

De kleine Fjodor loopt vanaf de akker de bosrand in. Ineens meent hij iemand te horen roepen: “Daar komt een wolf aan!”

Totaal in paniek rent hij terug, recht in de armen van Marei.

“Kereltje toch, zegt de boer, wat is er aan de hand?”

“De wolf komt eraan, zei ik. De wólf komt eraan.

Welke wolf dan? En zachtjes streelde hij me over mijn hoofd. Hij zag hoe geschrokken en angstig ik was en keek me wat onzeker aan.

Heb je het je niet verbeeld? Het is al goed hoor. Christus is met je...sla maar een kruisje.

En hij streelde me over mijn wang.

Hij zag dat het huilen me nader stond dan het lachen. Hoe mijn mondhoeken trilden.

Voorzichtig raakte hij met zijn middelvinger, waar allemaal aarde op zat, mijn lippen aan.

Ineens leek hij iets te begrijpen: “Ach, Here God, wees maar niet bang, jongen. Ga maar rustig naar huis. Ik zorg ervoor dat de wolf niet komt om jou te pakken. Christus is met je, hoor. Je kunt rustig gaan.”

Als zoveel jaar later ineens deze herinnering weer tot leven komt, beseft Dostojevski dat er in die ontmoeting iets heel bijzonders en wezenlijks gebeurde:

“Zelfs als ik zijn eigen zoon was geweest had hij mij niet met een inniger, liefdevolle blik kunnen aankijken. Maar wie had hem verteld dat hij dit moest doen? Marei was een van onze lijfeigenen en ik was de zoon van de landeigenaar. Niemand zou weten dat hij zo goed voor mij was geweest. Niemand zou hem daarvoor belonen. Er was niemand bij aanwezig geweest.

Misschien was alleen God vanuit den hoge er getuige van geweest hoe het hart van zo’n onwetende Russische lijfeigen boer ineens vervuld kan raken van een bijna vrouwelijke tederheid. Een boer die van zijn eigen bevrijding in die tijd nog niet eens kon dromen.”

En vanaf dat moment kijkt Dostojevski met nieuwe ogen naar zijn medegevangenen. En voelt hij zich een volgeling van Christus worden.

Deze grote verandering vindt zijn oorsprong precies hierin dat hij zich een ontmoeting herinnert met iemand in wie hij de trekken van De Goede Herder herkent: een eenvoudige boer, die er voor hem is “als de wolf komt”.

Waarbij die wolf symbool staat voor alles wat ons angst kan inboezemen. In werkelijkheid. In onze kinderlijke verbeelding. In onze volwassen verbeelding.

In alle eenvoud doet Marei precies wat nodig is. Belichaamt hij, onbewust, de liefde van God. De liefde van Christus. En is hij een goede herder voor de kleine Fjodor: “Toe maar, jongen. Ga maar...

Ik zal ervoor zorgen dat de wolf je niet kan pakken.”

amen